

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ПРИХОДЬКО ІРИНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 339.92.025.16(477):061.1ЄС

**ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНІ БАР'ЄРИ НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ
УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародних економічних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Грабинський Ігор Михайлович,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
завідувач кафедри міжнародних економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Борщевський Віктор Валентинович,
Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України,
завідувач відділу розвитку територіальних громад і транскордонного співробітництва;

кандидат економічних наук, доцент
Дугінець Ганна Володимирівна,
Київський національний торговельно-економічний університет,
доцент кафедри міжнародної економіки.

Захист відбудеться «30» жовтня 2015 року о 16.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Драгоманова, 5.

Автореферат розісланий «29» вересня 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к. е. н., доцент

Ю.Б.Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Європейський Союз є найуспішнішим результатом міжнародної економічної інтеграції у світі. Створивши економічний і валютний союз, країни – члени Європейського Союзу на практиці досягли найвищої стадії міжнародної економічної інтеграції. «Єдина Європа» вже не вимірюється суто економічними категоріями, а сприймається як політико-економічний союз на міжнародній арені.

Успіх економічної інтеграції значною мірою залежить від політичної волі держави, цілеспрямованих дій і зусиль влади. Європейська інтеграція – це за суттю політичний процес з економічними цілями, а шлях інтеграції України до ЄС є суперечливим і складним, що зумовлено не тільки економічними, а й політичними чинниками.

Проблеми міжнародної економічної інтеграції, що прямо чи опосередковано стосуються України, висвітлені у працях багатьох учених, як українських – І. Бабець, О. Білоуса, І. Бураковського, В. Гейця, Ю. Данилишина, Д. Лук'яненка, П. Луцишина, М. Мальського, С. Писаренко, Л. Сардар'яна, В. Сіденка, А. Філіпенка, О. Шниркова, О. Шумило, так і іноземних – М. Алле, П. Баклі, Б. Баласса, М. Бійє, Е. Бенуа, Дж. Вайнера, Д. Віллія, Я. Гальперіна, Ф. Гереса, М. Дюватріона, М. Кесона, К. Ланкастера, А. Лібмана, Р. Ліпсея, Дж. Міда, Ж. Моне, Г. Мюрдаля, А. Панагарії, Ч. Пентланда, Ф. Перру, В. Репке, П. Робсона, В. Рошера, А. Ругмана, Ф. Рута, Р. Соланда, Я. Тінбергена, Е. Хааса, Г. Шмолера, Р. Шумана.

Економічні бар'єри окремо досліджували українські учені О. Гребельник, А. Гретченко, Д. Лук'яненко, Т. Мельник, О. Михайловська, В. Орлова, А. Осика, Б. Фостик, та іноземні – Р. Болдвін, І. Вальтер, К. Ванг, А. Деардорф, Й. Лі, Е. Лімер, Ф. Рут, Ф. Сваген, Р. Стерн, Харріган та ін.

Питання бар'єрів міжнародної економічної інтеграції в Україні вивчене недостатньо, зарубіжні вчені приділяють йому більше уваги. Цю проблему частково висвітлили у своїх працях І. Бураковський, К. Волчук, П. Гайдуцький, Р. Драгнева, І. Дралюк, Д. Міхель, Т. Силіна, О. Шнирков та ін.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана в межах наукової теми кафедри міжнародних економічних відносин Львівського національного університету «Теоретичні засади виявлення та аналізу інноваційного чинника економічного зростання України в умовах лібералізації зовнішньої торгівлі». № ДР 0108U000745 (01.01.2008 р. – 31.12.2010 р., науковий керівник – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних економічних відносин Грабинський І. М.); «Секторальна інтеграція в економічній системі Європейського Союзу». № ДР 0110U003148 (січень 2010 р. – грудень 2014 р., науковий керівник: професор, доктор географічних наук Писаренко С. М.); «Еколого-економічні переваги у міжнародній торгівлі в

умовах глобалізації світової економіки». №ДР 0111U008008 (січень 2011р. – грудень 2013 р., науковий керівник - професор, доктор економічних наук Грабинський І. М.); «Екологічні чинники економічного зростання в країнах Центрально-Східної Європи». № ДР 0114U004246 (січень 2014 р. – грудень 2016 р., науковий керівник - професор, доктор економічних наук Грабинський І. М.).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у виявленні видів політико-економічних бар'єрів і пошуку шляхів їх подолання в процесі інтеграції до ЄС.

Мета дослідження зумовила окреслення таких завдань:

- з'ясувати суть поняття «міжнародна економічна інтеграція»;
- розкрити зміст поняття «політико-економічні бар'єри міжнародної економічної інтеграції»;
- проаналізувати концепції міжнародної економічної інтеграції та інтеграційних бар'єрів;
- визначити вплив політико-економічних бар'єрів на процес економічної інтеграції;
- з'ясувати особливості політико-економічних бар'єрів в Україні;
- систематизувати політико-економічні бар'єри за напрямками впливу на інтеграційний процес;
- змодельувати вплив політико-економічних бар'єрів на процес інтеграції України до ЄС;
- визначити методи та інструменти подолання політико-економічних бар'єрів в умовах інтеграції;
- запропонувати можливі шляхи успішної економічної інтеграції України до ЄС.

Об'єктом дисертаційного дослідження є міжнародна економічна інтеграція.

Предметом дослідження є політико-економічні бар'єри, які виникають на шляху економічної інтеграції України до ЄС.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною базою дисертаційного дослідження є положення теорій міжнародної економічної інтеграції, наукові праці та практичні дослідження вітчизняних та зарубіжних учених.

Методологічним підґрунтям дисертаційної роботи є як загальнонаукові, так і спеціальні наукові методи, які в комплексі застосовували для вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження. У дисертаційному дослідженні застосовувались історико-еволюційний і критично-конструктивний аналіз; теоретичне узагальнення (у вивченні підходів до аналізу міжнародної економічної інтеграції та інтеграційних бар'єрів); індукції, дедукції, порівняння і систематизації (у дослідженні особливостей міжнародної економічної інтеграції та дослідженні та оцінюванні політико-економічних бар'єрів міжнародної економічної інтеграції); абстрактно-логічний, статистичного аналізу, графічної

інтерпретації (у дослідженні політико-економічних бар'єрів на шляху інтеграції України до ЄС); зіставлення та порівняння (для вивчення ефектів впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на економічне зростання); економіко-статистичний (для визначення структури зовнішньої торгівлі України з погляду політико-економічних бар'єрів); узагальнення, порівняння й екстраполяції (для опрацювання рекомендацій щодо усунення політико-економічних бар'єрів у процесі інтеграції); моделювання та формалізації (під час побудови моделі механізмів впливу політико-економічних бар'єрів на економіку України, країн Центрально-Східної Європи та країн Співдружності Незалежних Держав).

Інформаційною базою дослідження слугували наукова література, законодавчі акти, міжнародні договори та конвенції, офіційні публікації міжнародних організацій (Heritage Foundation, СОТ, Світового банку та ін.), матеріали статистичних органів України (Державна служба статистики), ЄС (Євростат) та міжнародних організацій, періодичні видання, матеріали всеукраїнських і міжнародних конференцій, інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному узагальненні та розвитку концепції політико-економічних бар'єрів за умов міжнародної економічної інтеграції, у розробці методів подолання цих бар'єрів.

Найвагоміші наукові результати, які характеризують новизну дисертаційного дослідження й особистий внесок автора, такі:

уперше:

- сформульовано визначення політико-економічних бар'єрів України як об'єктивних чи суб'єктивних факторів, що виникають через певні відмінності у політичних і економічних системах, різницю в економічному розвитку, політичні суперечності, неузгодженість економічних інтересів і геоекономічну невизначеність і перешкоджають процесові міжнародної економічної інтеграції, ускладнюючи або сповільнюючи його;

- визначено негативний вплив політико-економічних бар'єрів на економічну інтеграцію України;

удосконалено:

- класифікацію наукових засад дослідження політико-економічних бар'єрів, їх поділено на значущі, незначущі та нейтральні;

- систематизацію причинно-наслідкових зв'язків між інтеграцією України до ЄС та політико-економічними бар'єрами на цьому шляху;

- теоретичне обґрунтування наслідків впливу політико-економічних бар'єрів на процес міжнародної економічної інтеграції України;

- концепційні засади використання інструментів для подолання політико-економічних бар'єрів на шляху інтеграції України до ЄС;

набули подальшого розвитку:

- рекомендації щодо забезпечення ефективного інтеграційного процесу України до ЄС на основі аналізу динаміки інтеграційних процесів;

- систематизація політико-економічних бар'єрів на основі їх значущості;

- статистично-аналітичне дослідження впливу політико-економічних чинників на міжнародну економічну інтеграцію.

Практичне значення наукових результатів полягає у розробці рекомендацій стосовно подолання політико-економічних бар'єрів у процесі економічної інтеграції. Висвітлені теоретичні положення можуть бути використані для подальшого дослідження політико-економічних бар'єрів.

Результати дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана Франка у викладанні дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Комерційна дипломатія», «Торговельна політика», «Державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності» (довідка № 3012-н від 24.06. 2015 р.).

Емпіричні результати та висновки дисертаційної роботи впроваджені у практичну діяльність і використані при підготовці аналітичних матеріалів (програм) Львівської міської ради (довідка № 23-вих-482 від 25. 06. 2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження є особисто виконаною науковою працею автора. Концепційні положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї та результати дослідження висвітлені у доповідях на всеукраїнських і міжнародних конференціях, звітних наукових конференціях: «Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи» (24-25 жовтня 2003 р., м. Львів); «Environmental management systems» (24-28 листопада 2003 р., Польща); «Економіка посткомуністичних країн в умовах глобалізації» (23-24 квітня 2004 р., м. Львів); «Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє» (2005 р., м. Львів); «Економіка України в євроінтеграційних процесах» (2004 р., м. Львів); звітній науковій конференції Львівського національного університету імені Івана Франка за 2009 рік; науковій конференції факультету міжнародних відносин Львівського національного університету імені Івана Франка «Міжнародні відносини: політичні, правові, економічні, лінгвокраїнознавчі аспекти» (Львів, 8-9 лютого 2011 р.); I Міжнародній науковій конференції «Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях» (28 вересня 2011 р., м. Львів); II Міжнародній науковій конференції «Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях» (22-23 жовтня 2013 р.)

Публікації. За темою дисертації опубліковано 10 наукових статей у провідних наукових фахових виданнях та 1 розділ у колективній монографії, а також 4 тези доповідей у збірниках тез міжнародних науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст дисертації викладено на 198 сторінках, включаючи 24 таблиці, 12 рисунків. У

роботі подано список використаних джерел із 252 найменувань. Робота має 5 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету й завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, подано відомості про їх апробацію.

У **першому розділі «Концепційні засади дослідження міжнародної економічної інтеграції»** узагальнено та систематизовано теоретичні підходи вітчизняної та зарубіжної економічної науки до причин виникнення міжнародної економічної інтеграції та проаналізовано етапи її розвитку; висвітлено погляди представників низки економічних шкіл і теоретичні інтерпретації поняття економічної інтеграції, що дало можливість дійти висновку про те, що єдиного визначення змісту категорії економічної інтеграції немає.

Міжнародна інтеграція є складним, суперечливим і неоднозначним процесом і водночас одним із засобів підвищення добробуту країн у результаті переходу до більш ефективного виробництва. Вітчизняні та зарубіжні дослідження теорії розвитку світових інтеграційних процесів відзначають її позитивний теоретичний і практичний вплив на економіку країни. Аналіз різних поглядів на сутність інтеграційних процесів послужив підставою для висновку про те, що єдина теорія міжнародної економічної інтеграції ще не сформуована. Кожна країна обирає свій унікальний шлях інтеграції. Потреба вибору Україною ефективною інтеграційною моделі вимагає узагальнення різноманітних теорій міжнародної економічної інтеграції.

Аналізуючи європейську економічну інтеграцію, можна виокреми такі її особливості: інтеграція країн до Європейського Союзу відбувається поступово від стадії зони вільної торгівлі і до політико-економічного союзу, на подолання цього шляху кожна витрачає різний час; ЄС не є однорідним інтеграційним угрупованням (є багатші і бідніші країни, спостерігається політична та економічна неоднорідність учасників тощо); завжди є країни, що прагнуть інтегруватися до ЄС, однак не завжди вони відповідають певним критеріям, а їх успішна інтеграція можлива лише за умови подолання перешкод на шляху до ЄС.

У **другому розділі «Політико-економічні бар'єри у процесах міжнародної економічної інтеграції»** визначено вплив політико-економічних бар'єрів на процес міжнародної економічної інтеграції; виявлено особливості політико-економічних бар'єрів економічної інтеграції; проаналізовано методи оцінювання політико-економічних бар'єрів міжнародної економічної інтеграції; проведено оцінку ефектів впливу

політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на економічне зростання України, країн ЦСЄ та СНД.

У межах нашого дослідження важливо кількісно оцінити ефекти впливу низки політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на зростання економіки України та інших подібних до нашої країни економік регіону. Метою дослідження є визначити величину економічного ефекту кожного з чинників економічного зростання групи країн ЦСЄ та СНД, у тім числі України, зокрема тих політико-економічних чинників, які пов'язані з участю досліджуваних країн у міжнародних економічних інтеграційних процесах.

До аналізу впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції ми долучили інституційні чинники і поставили собі завданням визначити інституційні індикатори, що безпосередньо впливають на зростання економіки постсоціалістичних економік. Використовуючи такий вимірник якості інституцій, як Індекс економічної свободи (Heritage Foundation), ми досліджуємо такі його компоненти: свободу прав власності, свободу торгівлі, свободу від корупції, свободу інвестицій.

Для оцінки впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції також застосовується індикатор оподаткування зовнішньої торгівлі як вимірник тарифних бар'єрів у торгівлі, оцінюється роль міжнародних програм допомоги іноземних донорів та європейських інститутів в економічному зростанні досліджуваних країн. Водночас для дослідження впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на економічне зростання необхідно враховувати капітал і робочу силу як базові фактори виробництва, відповідно до виробничої функції Кобба – Дугласа.

Щоб оцінити залежність між низкою політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції, інституцій і базових факторів виробництва і зростанням економіки, ми сформувавши вибірку з 18 постсоціалістичних країн, серед яких десять країн ЦСЄ, які вже вступили до ЄС, і ще вісім країн ЦСЄ та СНД, які не набули членства в ЄС, в тому числі Україна (Азербайджан, Білорусь, Болгарія, Хорватія, Чеська Республіка, Естонія, Угорщина, Казахстан, Киргизька Республіка, Латвія, Македонія, Молдова, Польща, Румунія, Російська Федерація, Словаччини, Словенія, Україна). Часовий період нашого дослідження становить 23 роки: починаються з 1991 р. – року здобуття Україною незалежності, до 2013 р. – останнього року, за який опубліковано статистичні показники країн обраної нами групи. В основу оцінювання покладено економетричний аналіз панельних даних методом найменших квадратів з трансформацією методом фіксованих ефектів, що дає змогу уникнути гетерогенності по країнах.

Ми використовуємо дві логарифмічно-лінійні специфікації моделі: базову і розширену.

Базову логарифмічно-лінійну специфікацію презентуємо в рівнянні (1), що співвідносить економічне зростання, яке ми вимірюємо як ВВП у

постійних дол. США на 2005 р. ($\ln gdp_{it}$), в логарифмах кожної з 18 постсоціалістичних країн i з нашої групи за відповідний рік t , до таких чинників: 1. капітал ($\ln k_{it}$), у логарифмах; 2. робоча сила ($\ln l_{it}$), у логарифмах; 3. інституції ($\ln i_{it}$), в логарифмах; які ми вимірюємо як Індекс Економічної Свободи, а також альтернативно ми застосовуємо такі дизагреговані компоненти цього індексу: свобода прав власності ($\ln i_{pr_{it}}$); свобода торгівлі ($\ln i_{tf_{it}}$); свобода від корупції ($\ln i_{cor_{it}}$); свобода інвестування ($\ln i_{if_{it}}$):

$$\ln gdp_{it} = a_1 \ln k_{it} + a_2 \ln l_{it} + a_3 \ln i_{it} + c_i + u_{it}, \quad (1)$$

де i та t – країни та відповідні періоди часу; c_i – неспостережуваний фіксований (за країнами) ефект; u_{it} – ідіосинкратичні похибки.

Розширена модель охоплює ширший перелік політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції, що впливають на економічне зростання, яке ми вимірюємо як ВВП ($\ln gdp_{it}$), в логарифмах, для 18 постсоціалістичних країн i за відповідний рік t . Додатково до індикаторів базової моделі (капітал, робоча сила та інституції) долучаємо такі індикатори для постсоціалістичних країн: 1. імпорт товарів і послуг ($\ln imp_{it}$), у дол. США; 2. експорт товарів і послуг ($\ln exp_{it}$) у дол. США; 3. міжнародний обмін правами інтелектуальної власності ($\ln ipr_{it}$); 4. прямі іноземні інвестиції у відношенні до ВВП ($\ln fdi_{it}$), у відсотках; 5. оподаткування міжнародної торгівлі ($\ln ttax_{it}$) у відсотках; 6. міжнародна допомога зовнішніх донорів та європейських інституцій, у дол. США ($\ln aid_{it}$).

У багатьох випадках досліджуваних чинників міжнародної економічної інтеграції самих по собі може бути недостатньо для суттєвого впливу на економічне зростання, однак завдяки їх взаємодії наслідки цього впливу можуть стати більш вагомими. Ми вважаємо, що імпорт та експорт можуть помітніше впливати на зростання, якщо в країні краще розвинені інституції. Щоб підтвердити це, ми застосовуємо показники взаємодії між відповідними торговельними показниками та інституційними змінними ($\ln i_{it} * \ln imp_{it}$, $\ln i_{it} * \ln exp_{it}$) і між інституціями, прямими іноземними інвестиціями та міжнародними програмами допомоги ($\ln i_{it} * \ln fdi_{it}$, $\ln i_{it} * \ln aid_{it}$), припустивши, що якісніші інституції можуть сприяти залученню прямих іноземних інвестицій, а також міжнародних програм допомоги, в тому числі з ЄС.

Позитивні

значення

($a_1 > 0$ $a_2 > 0$ $a_3 > 0$ $a_4 > 0$ $a_5 > 0$ $a_6 > 0$ $a_7 > 0$ $a_8 > 0$, $a_9 > 0$, $a_{10} > 0$ $a_{11} > 0$ $a_{12} > 0$ $a_{13} > 0$), оцінюваних коефіцієнтів взаємодії у рівнянні (2) свідчать про існування синергетичного ефекту від комплексної політики, спрямованої на удосконалення інституцій і поліпшення торговельних, інвестиційних, кредитних і грантових відносин досліджуваних країн.

Розширена специфікація виглядає так:

$$\begin{aligned} \ln gdp_{it} = & a_1 \ln k_{it} + a_2 \ln l_{it} + a_3 \ln i_{it} + a_4 \ln imp_{it} + a_5 \ln exp_{it} + \\ & a_6 \ln fdi_{it} + a_7 \ln ipr_{it} + a_8 \ln ttax_{it} + a_9 \ln aid_{it} + a_{10} \ln i_{it} \ln imp_{it} + \\ & a_{11} \ln i_{it} \ln exp_{it} + a_{12} \ln i_{it} \ln fdi_{it} + a_{13} \ln i_{it} \ln aid_{it} + c_i + u_{it} \end{aligned} \quad (2)$$

де i та t – країни та відповідні періоди часу; c_i – неспостережуваний фіксований (за країнами) ефект; u_{it} – ідіосинкратичні похибки.

Гетерогенність країни c_i , означає, що чинники можуть корелювати з такими характеристиками країни, як місцезнаходження, сусідні країни тощо. Рівняння (1) та (2) мають причинну інтерпретацію: утримуючи фіксовані ефекти в екзогенних змінних та c_i , вони моделюють ефект екзогенної зміни, впливаючи на економічне зростання. Отже, рівняння (1) та (2) є структурними.

Результати оцінювання базової та розширеної моделей. Для групи з 18 постсоціалістичних країн, включаючи Україну, визначаємо відношення ВВП до показників капіталу, робочої сили, інституцій, імпорту, експорту, прямих іноземних інвестицій, міжнародного обміну правами інтелектуальної власності, податків на міжнародну торгівлю, міжнародних програм допомоги, використання іноземних прав інтелектуальної власності, а також низки індикаторів взаємодії. Для обчислення використовуємо річні статистичні показники за 23 роки (1991-2013). Результати оцінювання базової та розширених моделей (табл. 1) підтверджують, що капітал, робоча сила та якість інституцій є важливими чинниками економічного зростання у постсоціалістичних країнах, причому в багатьох специфікаціях моделей коефіцієнт інституцій більший від коефіцієнтів базових факторів капіталу і робочої сили. Отже, удосконалення інституцій сприяє розвитку досліджуваних країн, а слабкі інституції постають головними бар'єрами на шляху зростання економіки за умов інтеграції у міжнародну економіку.

Розширена модель 1 (табл. 1) ілюструє позитивний і значний вплив імпорту та експорту країн на їх зростання, що підтверджує важливість поглиблення міжнародної торговельної співпраці постсоціалістичних країн.

Розширена модель 2 засвідчує позитивний, хоч і незначний, вплив припливу прямих іноземних інвестицій на зростання.

Таблиця 1

Базова та розширені моделі впливу політико-економічних чинників зростання економіки в умовах міжнародної інтеграції (метод найменших квадратів з фіксованими ефектами)

Чинники	Базова модель	Розширені моделі				
		1	2	3	4	5
	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>
<i>Lnk</i>	0,416*** (13,54)	0,043 (1,33)	0,442*** (14,32)	0,061 (1,31)	0,012 (0,27)	0,201*** (5,23)
<i>LnI</i>	0,397*** (2,70)	0,640*** (6,16)	0,415*** (2,86)	0,945*** (6,46)	0,684*** (5,49)	0,125 (1,24)
<i>LnI</i>	0,954*** (8,00)	0,370*** (4,13)	0,821*** (6,78)	-0,167 (1,30)	0,285*** (2,85)	0,164* (1,68)
<i>Lnimp</i>		0,256*** (6,72)		0,236*** (5,74)	0,247*** (5,00)	0,296*** (8,35)
<i>Lnexp</i>		0,200*** (4,31)		0,091 (1,65)	0,333*** (6,19)	0,218*** (4,96)
<i>Lnfdi</i>			0,054*** (4,22)			
<i>Lnipr</i>				0,052*** (5,41)		
<i>Lnaid</i>					0,030** (2,59)	
<i>Lntax</i>						0,055*** (6,11)
Константа	3,892* (1,79)	1,231 (0,80)	3,416 (1,58)	0,452 (0,21)	-1,865 (1,06)	4,429*** (3,04)
Спостереження	309	309	299	155	216	199
Кількість країн	18	18	18	18	17	18
R-квадрат	0,70	0,86	0,72	0,81	0,88	0,92

Примітка: абсолютне значення з статистики в дужках, * - значущість на рівні 10%; ** - значущість на рівні 5%; *** - значущість на рівні 1%.

Джерело: розраховано автором, за допомогою статистичної програми E-views.

З розширеної моделі 3 (табл. 1) видно, що ефект міжнародного обміну правами інтелектуальної власності подібний до ефекту прямих іноземних інвестицій, тобто він позитивний, проте порівняно незначущий для

економічного зростання досліджуваних країн. Також виявлено статистично значущі ефекти від залучення міжнародної допомоги донорів і європейських інституцій (розширена модель 4). Якщо міжнародна допомога порівняно з іншими чинниками впливає на зростання менше, то поглиблення співпраці країн з міжнародними донорами є достатньо вагомим чинником.

Розширена модель 5 з табл. 1 засвідчує позитивний вплив митних зборів і податків від експортно-імпортних операцій на зростання ВВП постсоціалістичних країн і підтверджує ефективність використання тарифних бар'єрів у торгівлі як джерела наповнення бюджету, а відтак, зростання ВВП. Очевидною є важливість митних зборів і податків для економіки постсоціалістичних країн навіть після створення зон безмитної торгівлі чи інтеграції до ЄС.

Оцінка ролі інституційних компонентів. Щоб глибше проаналізувати роль інституцій як основного чинника отримання країною економічних вигод від міжнародної економічної інтеграції, треба насамперед визначити, які напрями удосконалення інституцій є найбільш важливими для постсоціалістичних країн.

Для дослідження ми застосовували агрегований Індекс економічної свободи у логарифмах ($\ln i$), та як альтернативу до нього – дизагреговані компоненти:

- свободу прав власності ($\ln i_{pr}$);
- свободу торгівлі ($\ln i_{tf}$);
- свободу від корупції ($\ln i_{cor}$);
- свободу інвестування ($\ln i_{if}$).

Специфікація моделі 1 (табл. 2) засвідчує статистично й економічно значущий позитивний вплив агрегованого Індексу економічної свободи на зростання ВВП. Зі специфікацій моделі 2 і 3 (табл. 2) видно, що дизагреговані субіндекси свободи від корупції та свободи торгівлі впливають на зростання статистично значуще і позитивно. Це підтверджує необхідність активізації зусиль постсоціалістичних країн у напрямі подолання корупції і подальшої лібералізації зовнішньої торгівлі.

Як видно зі специфікацій моделі 2 і 3 (табл. 2), між зростанням ВВП і поліпшенням свободи прав власності та свободи інвестування існує обернена залежність. Інтерпретацією цих результатів може бути те, що самі по собі свободи прав власності й інвестування не є стимулом до інтенсифікації економічної активності. Їх треба поліпшувати поряд з іншими аспектами удосконалення інституцій, а на зростання вони можуть позитивно впливати через інші чинники.

Як підтверджено результатами тестування специфікації 3 моделі (табл. 2), міжнародні програми допомоги доводять позитивну роль у стимулюванні зростання ВВП. Ознакою поліпшення якості інституцій у країні – реципієнті допомоги є поживлення припливу донорських програм.

Таблиця 2

Роль інституцій в економічному зростанні за умов міжнародної економічної інтеграції (метод найменших квадратів з фіксованими ефектами)

Чинники	1	2	3
	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>Lngdp</i>
<i>lnk</i>	0,416*** (13,54)	0,505*** (20,59)	0,532*** (15,43)
<i>lnl</i>	0,397*** (2,70)	0,697*** (5,29)	0,823*** (5,18)
<i>lni</i>	0,954*** (8,00)		
<i>lni_pr</i>		-0,322*** (6,23)	-0,292*** (4,79)
<i>lni_cor</i>		0,138*** (4,36)	0,176*** (5,47)
<i>lni_tf</i>		0,266*** (4,70)	0,312*** (5,24)
<i>lni_if</i>		-0,249*** (6,68)	-0,222*** (5,50)
<i>Lnaid</i>			0,081*** (5,74)
Константа	3,892* (1,79)	1,485 (0,74)	-3,283 (1,43)
Спостереження	309	309	216
Кількість країн	18	18	17
R-квадрат	0,70	0,79	0,82

Примітка: абсолютне значення з статистики в дужках, * - значущість на рівні 10%; ** - значущість на рівні 5%; *** - значущість на рівні 1%.

Джерело: розраховано автором, за допомогою статистичної програми E-views.

Оцінка ефектів взаємодії ключових політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції. Досліджуючи вплив політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на економічне зростання, ми тестували низку ефектів взаємодії основних інституційних чинників з показниками імпорту (*lni*lnimp*); експорту (*lni*lnexp*); прямих іноземних інвестицій (*lni*lnfdi*); міжнародного обміну правами інтелектуальної власності (*lni*lnipr*); міжнародних програм допомоги (*lni*lnaid*). Як видно зі специфікацій 1 і 2 (табл. 3), найбільш економічно важливими та статистично значущими є ефекти взаємодії між пудосконаленням інституцій та показниками зовнішньоторговельної

активності. Ми можемо припустити існування деяких синергетичних ефектів одночасного удосконалення інституцій і лібералізації торгівлі, які в комплексі даватимуть більший ефект для економічного зростання, ніж кожний з цих процесів окремо.

Таблиця 3

Ефекти взаємодії інституцій з іншими політико-економічними чинниками зростання економіки в умовах міжнародної інтеграції (метод найменших квадратів з фіксованими ефектами)

Чинники	1	2	3	4	5
	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>	<i>lngdp</i>
<i>Lnk</i>	0,212*** (6,83)	0,189*** (5,53)	0,567*** (21,69)	0,159*** (3,28)	0,512*** (12,45)
<i>LnI</i>	0,557*** (4,56)	0,468*** (3,73)	0,381** (2,44)	1,007*** (5,80)	0,445** (2,49)
<i>lni*lnimp</i>	0,046*** (15,04)				
<i>lni*lnexp</i>		0,048*** (13,92)			
<i>lni*lnfdi</i>			0,019*** (5,67)		
<i>lni*lnipr</i>				0,018*** (6,53)	
<i>lni*lnaid</i>					0,029*** (8,33)
Константа	6,105*** (3,39)	7,804*** (4,17)	4,071* (1,75)	3,755 (1,34)	2,390 (0,98)
Спостереження	309	309	299	155	216
Кількість країн	18	18	18	18	17
R-квадрат	0,80	0,78	0,67	0,69	0,72

Примітка: абсолютне значення z статистики в дужках, * - значущість на рівні 10%; ** - значущість на рівні 5%; *** - значущість на рівні 1%.

Джерело: розраховано автором, за допомогою статистичної програми E-views.

У третьому розділі «Шляхи подолання політико-економічних бар'єрів в процесі інтеграції України до ЄС» проаналізовано просторову теорію «нової економічної географії» П. Кругмана в контексті інтеграції України до ЄС, це дало змогу дійти такого висновку: що глибша економічна інтеграція у Європейському Союзі, то більше «периферій» включаються у територію, натомість країни-«центри» прагнуть до закриття своїх кордонів. З Україною усе складніше, оскільки вона може отримати статус не просто «периферії», а «буферної периферії» (через військові дії з Росією). Для Європейського Союзу Україна є «периферією» не лише суто з географічної

точки зору, а й за сукупністю соціально-економічних показників. Країни-члени ЄС, які інтегрувались після 2004 р. можна вважати «східною периферією» ЄС, при інтеграції України до ЄС неминуче виникне конкуренція «периферій».

Для процесу розвитку європейської інтеграції поділ країни не має особливого значення і області України виконуватимуть у ньому лише адміністративні функції. Регіони «центру» зростатимуть швидше завдяки агломераційному ефекту та спеціалізації (виробництві) товару більш «нових» галузей та завдяки географічному розташуванню. Райони «периферії», що спеціалізуються на виробництві традиційних товарів отримують вигоди від загальноекономічного зростання у формі зростання доходів некваліфікованих працівників.

Розроблена модель SWOT-аналізу інтеграції України до ЄС засвідчує, що позитивних можливостей та сильних сторін набагато більше (географічна близькість кордонів; спільна транспортна інфраструктура; досвід виробничої кооперації; доволі високий рівень лібералізації переміщення факторів виробництва; підвищення рівня життя населення; зростання обсягів ПП; колективна безпека в межах ЄС; обмеження шкідливих викидів у навколишнє середовище; зростання частки відновлюваних джерел енергії; зниження (поступове) мит на промислові товари; зростання експорту сировини; запровадження нульових ставок ввізного мита на інвестиційні види машинобудівної продукції; скасування мита на продукцію металовиробників; часткове усунення несиметричності умов торгівлі (безмитний доступ українських сільськогосподарських товарів у межах тарифних квот; закріплення за Україною права на використання захисних заходів і додаткових умов торгівлі; спрощення доступу до ринку збуту українських товарів; поліпшення економічного іміджу України у світі; швидке реформування економіки; можливість знижувати свої імпортні ввізні мита терміном до 10 років; можливість прискорення модернізації українського машинобудування; можливість уникнення антидемпінгових мит; збільшення експортного виторгу за продукцію машинобудування; можливість підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції шляхом адаптації до вимог ЄС), аніж слабких сторін і можливих загроз (негативне сприйняття України як нового учасника ЄС; сировинна спрямованість торгівлі України та ЄС; брак фінансових ресурсів для реалізації інтеграційного процесу; низька конкурентоспроможність української продукції на ринку ЄС; високий рівень корупції; зниження інтенсивності відносин з країнами СНД; втрата значної частки ринку країн - членів Митного союзу; залежність українського машинобудування від імпорту високотехнологічної продукції; збереження відносно високих бар'єрів входження українських виробників на ринок ЄС (за деякими видами товарів); неспроможність усіх українських товаровиробників негайно задовольнити технічні, санітарні, фітосанітарні вимоги до експорту на ринок ЄС; стримування нарощування експорту сільськогосподарської продукції на

ринок ЄС через незначний обсяг імпорتنих квот ЄС для безмитного ввезення продукції з України; відсталість в економічному розвитку України від більшості країн ЄС; ймовірність перетворення України на сировинний додаток інтеграційного угруповання).

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі вирішено важливе науково-практичне завдання поглиблення науково-методичних засад дослідження політико-економічних бар'єрів міжнародної економічної інтеграції та їх впливу на економічне зростання України в умовах євроінтеграції, розроблено науково-практичні рекомендації щодо подолання політико-економічних перешкод на шляху інтеграції України до ЄС. Отримані результати дали змогу дійти таких висновків:

1. Попри розмаїття концепцій і теорій розвитку міжнародної економічної інтеграції, єдиного спільного підходу до її визначення наука дотепер не виробила. На наш погляд, на сучасному етапі вже недостатньо оцінювати міжнародну інтеграцію лише з економічної чи політичної точок зору.

Міжнародну економічну інтеграцію слід трактувати як політико-економічний процес зближення та об'єднання держав з переплетінням їх економічних систем, зі спільною економічною політикою та наднаціональним політичним управлінням.

2. Традиційно тлумачиться поняття «міжнародна економічна інтеграція» або з економічної, або з політичної точки зору.

Теорії, яка б узагальнювала надбання різних шкіл, немає. Поширеним недоліком аналізу міжнародної економічної інтеграції є її трактування крізь площину інституцій та роль держави у процесі загалом.

Систематизація теорій міжнародної економічної інтеграції дала змогу встановити, щопредставники ринково-інституціональна школи найбільш повно висвітлюють процес міжнародної економічної інтеграції.

3. Запропоновано визначення політико-економічних бар'єрів на шляху інтеграції України як об'єктивних чи суб'єктивних факторів, що виникають через певні відмінності у політичних і економічних системах, різницю в економічному розвитку, політичні суперечності, узгодженість економічних інтересів і гео економічну невизначеність і перешкоджають процесові міжнародної економічної інтеграції, ускладнюючи або сповільнюючи його.

4. Встановлено, що ефективність міжнародної економічної інтеграції залежить від усунення дискримінації між учасниками інтеграційних процесів та бар'єрів у переміщенні товарів і послуг, капіталу та робочої сили; стандартизації у виробничій сфері; рівня конкуренції та

економічного розвитку країн - претендентів на участь в інтеграційному угрупованні.

При дослідженні політико-економічних бар'єрів виявлено низку детермінантів торговельного протекціонізму, які неможливо обчислити. У різних галузях існують різні специфічні ефекти, які не піддаються математичному обчисленню, отже їх доводиться оминати. Окрім того низка даних по захисту торгівлі з міркувань безпеки є досить закритими або їх вірогідність викликає сумнів.

Участь в інтеграційному процесі сприяє економії на масштабі виробництва. Внаслідок загострення конкуренції в інтеграційному об'єднанні витісняється неефективне виробництво.

5. Критичний аналіз і систематизація теоретичних та емпіричних підходів дали змогу поділити політико-економічні бар'єри поділяючи їх за значущістю впливу на значущі, незначущі та нейтральні.

6. На підставі дослідження залежності між політико-економічними чинниками міжнародної економічної інтеграції та економічним зростанням для 18 країн ЦСЄ та СНД за 1991-2013 роки сформульовано такі висновки:

Інституції поряд з базовими факторами зростання – капіталом і робочою силою, слугують ключовими детермінантами економічного зростання для постсоціалістичних країн. Не всі компоненти інституційного удосконалення впливають на економічне зростання постсоціалістичних країн ЦСЄ і СНД однаково. Так, свобода торгівлі та свобода від корупції суттєво впливають на економічне зростання, зокрема, для підгрупи країн ЦСЄ і СНД, які не є членами ЄС. Очевидно, що країн цієї підгрупи мають порівняно слабші інституції, тому їм доцільно спрямувати економічну політику на поліпшення якості відповідних компонентів інституцій, що, в свою чергу може стати рушієм їх економічного зростання. Дослідженням підтверджено, що слабкі інституції є головними бар'єрами на шляху зростання економіки за умов інтеграції у міжнародну економіку.

Показники зростання ВВП, крім інституцій залежать від показників зовнішньої торгівлі. При цьому роль експорту в економіці країн ЦСЄ і СНД, які не є членами ЄС, значно більша ніж в економіці країн ЦСЄ – нових членів ЄС. Це пояснюється експортною орієнтацією країн СНД з відносно слабким розвитком внутрішнього ринку. Водночас імпорт позитивно впливає на економічне зростання країн обох груп, оскільки з імпортом країни отримують нові товари, устаткування, сировину, технології та знання. Цей висновок узгоджується з висновками інших сучасних емпіричних досліджень.

Крім інституцій і торгівлі, на економічне зростання постсоціалістичних країн впливають такі політико-економічні чинники міжнародної економічної інтеграції, як прямі іноземні інвестиції, міжнародний обмін правами інтелектуальної власності, міжнародні програми допомоги донорів та європейських інституцій, а також надходження від оподаткування зовнішньої торгівлі. Вплив цих чинників на зростання переважно позитивний, а в деяких

специфікаціях моделі значення цих показників втрачають статистичну значимість.

Позитивними також є наслідки взаємодії інституцій з іншими політико-економічними чинниками міжнародної економічної інтеграції, головно з обсягами імпорту, експорту, прямими іноземними інвестиціями і міжнародною допомогою від донорів та європейських інституцій. Отже, можемо припустити існування певних синергетичних ефектів від комплексного реформування інституцій, зовнішньої торгівлі, залучення іноземних інвестицій і міжнародних програм допомоги і співпраці. Подальші дослідження у цій сфері допоможуть розкрити цю проблему більш докладно.

7. У результаті аналізу сформовані рекомендації щодо вдосконалення механізмів інтеграції України до Євросоюзу, визначення її основних завдань:

- чітко окреслити національні геополітичні пріоритети;
- стабілізувати стійкі темпи приросту ВВП;
- підвищити конкурентоспроможність українських товарів і послуг на ринках ЄС;
- знизити собівартість експортної продукції;
- досягти рівня європейських стандартів і технічних регламентів;
- збільшити фінансування реалізації інтеграційного процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, навчальні посібники:

1. Приходько І. В. Спільна сільськогосподарська політика ЄС та її вплив на економіку України / І. В. Приходько // Світове сільське господарство в глобалізованій економіці: Соціально-економічні проблеми та особливості регулювання: монографія; за ред. І. М. Грабинського / ЛНУ ім. Івана Франка; Вища школа наук у Кельцах. – Львів, 2005. – С. 130-138.

Публікації у наукових виданнях іноземних держав:

2. Prykhodko I., Prysiazhniuk Y. Non-tariff barriers of international economic integration / I. Prykhodko, Y. Prysiazhniuk // *Ekonomisti*. – 2015. – Vol. 2. - р. 6-12. (Особистий внесок дисертанта: виявлено вплив політико-економічних бар'єрів на процес міжнародної економічної інтеграції).

Публікації у наукових фахових виданнях:

3. Приходько І. В. Переваги та недоліки вступу України до СОТ / І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2005. – Вип. 15. – С. 350-356.
4. Приходько І. В. Економічна корупція як стримуючий фактор інтеграції України до ЄС/ І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2010. – Вип. 27. – С.301-310.
5. Приходько І. В. Нетарифні перешкоди міжнародної економічної інтеграції / І. В. Приходько // Економічний аналіз. – 2015. – Том 20. – с. 170-175.
6. Приходько І. В. Особливості взаємної торгівлі України та країн ЄС / І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 31. – С. 231-237.
7. Приходько І. В. Особливості торгівлі країн ЄС з колишніми та потенційними країнами-кандидатами / І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2011. – Вип. 28. – С. 168-174.
8. Приходько І. В. Теоретичні засади дослідження політико-економічних бар'єрів міжнародної економічної інтеграції / І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2014. – Вип.36. – С. 101-109.
9. Приходько І. В. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції / І. В. Приходько // Економічний аналіз. – 2015. - №1. – Т. 19. – С.91-100.
10. Приходько І. В. Торговельні бар'єри в процесі інтеграції нових країн до Європейського Союзу / І. В. Приходько // Вісник Львівського університету. Сер.: Міжнародні відносини. – 2006. – Вип. 16. – С.180-189.
11. Приходько І. В. Оцінка ефектів впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на економічне зростання України, країн Центрально-Східної Європи і СНД / І. В. Приходько // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип.6. – С. 81-86.

Публікації в інших виданнях:

12. Приходько І. В. Екологічна безпека України в умовах євроінтеграції / І. В. Приходько // Еколого-економічні проблеми у міжнародній торгівлі та інвестиціях. Матеріали II наукової конференції. Ч. 2. – Львів: НВФ «Українські технології», 2014, – С.26-27.
13. Приходько І. В. Політико-економічні бар'єри на шляху України до вступу в ЄС / І. В. Приходько // Ринкова трансформація економіки України: теорія, практика, перспективи. Матеріали науково-практичної конференції. – Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – С. 217-218.

14. Приходько І. В. Проблеми інтеграції України до Європейського Союзу / І. В. Приходько // Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє. Матеріали науково-практичної конференції. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – С. 285-287.
15. Prykhodko I. Ecological problems of European integration of Ukraine / I. Prykhodko // Materials of the Second International Scientific Conference. – P. I. – Lviv: Ivan Franko National University of Lviv, 2013. – P.59-61.

АНОТАЦІЯ

Приходько І. В. Політико-економічні бар'єри на шляху інтеграції України до Європейського Союзу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2015.

Дисертаційну роботу присвячено поглибленню науково-методичних засад дослідження впливу політико-економічних бар'єрів на процес економічної інтеграції України до ЄС та розробці рекомендацій щодо можливих шляхів успішної економічної інтеграції України до ЄС.

Обґрунтовано, що інституції поряд з базовими факторами зростання капіталом і робочою силою - є ключовими детермінантами економічного зростання постсоціалістичних країн.

Оцінено залежність між низкою політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції, інституцій і базових факторів виробництва та зростанням економіки.

Кількісно оцінено ефекти впливу політико-економічних чинників міжнародної економічної інтеграції на зростання економіки України та інших подібних до нашої країни економік регіону.

Надано рекомендації щодо вдосконалення механізмів подолання політико-економічних бар'єрів на шляху економічної інтеграції України до Європейського Союзу.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, політико-економічні бар'єри, ЄС, торговельні перешкоди, митний союз, тарифні та нетарифні обмеження, інституції.

АННОТАЦИЯ

Приходько И. В. Политико-экономические барьеры на пути интеграции Украины в Европейский Союз. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2015.

Диссертационная работа посвящена углублению научно-методических оснований исследования влияния политико-экономических барьеров на

процесс экономической интеграции Украины в ЕС и разработке рекомендаций относительно возможных путей успешной экономической интеграции Украины в ЕС.

Обосновано, что институты наряду с базовыми факторами роста капиталом и рабочей силой – являются ключевыми детерминантами экономического роста для постсоциалистических стран.

Определен характер зависимости между рядом политико-экономических факторов международной экономической интеграции, институтов и базовых факторов производства и ростом экономики.

Количественно определены эффекты влияния политико-экономических факторов международной экономической интеграции на рост экономики Украины и других похожих стран по уровню экономического развития экономик региона.

Даны рекомендации по совершенствованию механизмов преодоления политико-экономических барьеров на пути экономической интеграции Украины в Европейский Союз.

Ключевые слова: международная экономическая интеграция, политико-экономические барьеры, ЕС, торговые препятствия, таможенный союз, тарифные и нетарифные ограничения, институты.

SUMMARY

Prykhodko I. Political and economic barriers to the integration of Ukraine into the European Union. – Manuscript.

Dissertation for the scientific degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2015.

The dissertation is devoted to the deepening scientific and methodological principles of the research of the impact of political and economic barriers on the process of economic integration of Ukraine into the European Union and the developing recommendations on possible ways of successful economic integration of Ukraine into the EU.

It is proved that the institutions along with the underlying drivers of the growth capital and the labor are the key determinants of economic growth in post-socialist countries. Not all of the institutional improvements components have the same impact on economic growth of the post-socialistic Central Eastern Europe Countries (CEE) and countries of the Commonwealth of Independent States (CIS). Consequently, we found out that the freedom of trade and the freedom from corruption are among the key institutions that significantly affect on the economic growth, especially for subgroups CEE and CIS countries that are not EU members. Obviously, this the subgroup of countries has the relatively weaker institutions. Therefore, it is advisable to focus on the economic policies to improve the quality of the component institutions, which can be a significant incentive for their economic growth. The study confirms that the weak institutions are the main barriers to growth in terms of integration into the international economy.

Excepting such factors as institutions, trade and other political and economic factors of the international economic integration that affect on the economic growth of post-socialistic countries, one can single out: foreign direct investment, international exchange of intellectual property rights, international donor assistance programs and the European institutions, and foreign income tax trade. These factors are mainly positive, but less frequently, have the economic effect on economic growth and in some specifications of the model coefficients of these indicators lose statistical significance.

It is reviewed the causal link between the number of political and economic factors of the international economic integration, the institutions and the basic production factors with the growth of the economy.

The effects of political and economic factors of the international economic integration on the economic growth in Ukraine and other countries similar to our regional economy are quantified.

Results showed that the specifications test results confirm the positive role of the international aid programs to support the growth of GDP, in addition, we can assume the existence of positive effects simultaneously improving institutions and the positive effect of the external trade determinants.

The dissertation makes it possible to confirm that in terms of economic policies, countries that are in the integrating process should focus their efforts on improving the institutions in the trade area.

The recommendations for the mechanism improving to overcome political and economic barriers to economic integration of Ukraine into the European Union are given.

Keywords: international economic integration, political and economic barriers, European Union, trade barriers, customs union, tariff and non-tariff restrictions, institutions.